

Gemeente van Christus,

Vanavond gaan we weer verder in het boek Prediker. “Ik vestigde mijn aandacht op nog iets anders onder de zon en ook dat is leegte”. Ik zei het al in de 1^e preek over Prediker dat is het thema van het hele bijbelboek en ook het enige thema: Alles in zinloos, doelloos. Dus eigenlijk horen we in elke preek hierover niet echt iets nieuws. Nou ja, wel vanuit verschillende invalshoeken wordt elke keer weer dit thema belicht en benadrukt.

In het eerste gedeelte de vz. 7-12 heeft Prediker het over iemand die alleen is. En daarmee bedoelt hij allereerst dat hij niemand heeft om samen mee te werken. Hij heeft zelfs geen zoon of broer. En dat waren vaak ook degenen met wie je samen het werk deed. Werken deed je veelal in familieverband.

En als je geen zoon had dan was je er ellendig aan toe in het Oude Nabije Oosten. Dat was een groot doel in het leven om een zoon te hebben. “Voor wie beult hij zich zo af en ontzegt hij zich de genoegens van het leven?” Het heeft helemaal geen zin om hard te werken, vermogen op te bouwen want er is helemaal geen erfgenaam. Dit is voor Prediker weer zo’n illustratie van de zinloosheid van het bestaan.

“Je kunt beter met zijn twee-en dan alleen zijn zegt hij dan”. En dan gaat het dus om het voordeel dat je hebt als je samen het werk doet. En dan noemt hij een aantal voordelen, allereerst [10] “wanneer twee vrienden samen zijn en een van beiden valt, helpt de ander hem weer overeind, maar wie alleen is en ten val komt is beklagenswaardig want hij heeft niemand die hem op de been helpt”. Als je tijdens het werk iets overkomt, je valt in een diepe put dan ben je kansloos als je alleen bent. Heel beeldend en duidelijk voorbeeld.

En een ander voordeel [11] wanneer je bij elkaar slaapt, geef je warmte aan elkaar, hoe krijgt iemand die alleen slaapt het ooit warm”. Hier moeten we niet denken aan het warmte van het echtelijke bed maar dit heeft ook weer met werkomstandigheid te maken. Als je in een koude omgeving moet werken en overnachten heb je niet voldoende aan een warme deken maar heb je de lichaamswarmte van je maatje nodig.

En een derde voorbeeld is [12] iemand die alleen is kan zich niet verdedigen wanneer hij aangevallen wordt, maar met zijn twee-en houd je stand. Dat spreekt ook voor zich.

Je kunt beter met zijn twee-en zijn dan alleen en wat Prediker zegt over zelfs geen zoon hebben, ik dacht hoe komt dat over bij iemand die alleengaand is bewust of onbewust. Daar heeft Prediker geen antenne voor, geen pastorale antenne. En alsof nageslacht krijgen en dan ook nog een zoon het enige is wat echt telt, alsof dat de enige optie is daar kijken we natuurlijk toch anders tegen aan dan in oudtestamentische tijd.

En alleen zijn of samen zijn hoe ervaar je dat? De een kan beter alleen zijn dan de ander. En de een werkt graag samen en een ander werkt graag alleen, dat ligt ook aan het type werk. Dus ligt voor ons wel genuanceerder maar dat gezegd hebbend, het is wel waar wat Prediker stelt, mensen hebben mensen nodig. Niemand kan zonder andere mensen. Al is het alleen maar zoals ook hier in de voorbeelden om de nodige hulp te kunnen krijgen als je het niet zelf kunt of niet meer kunt.

Het kan een relatie zijn, het kan vriendschap zijn, contacten met collega's, burenen? Hoe werkt dat voor u, jou? Belangrijk is dat je niet het gevoel hebt dat je eenzaam bent.

En nu horen we dit gedeelte in een Avondmaalsdienst. En ik dacht daarmee kan dit gedeelte een extra verdieping krijgen. Als we in de viering ook de gemeenschap, de verbondenheid met elkaar mogen beleven. Dat horizontale aspect wil ik er vanavond een keer uitlichten gezien het tekstgedeelte.

Want in de gemeente van Christus beseffen we dat niemand alleen hoeft te zijn. Of dat ook zo is, of dat ook lukt is wel een goede vraag. Heeft iedereen in de gemeente ook het idee dat ie er niet alleen in staat. Wordt iedereen gezien? En is het natuurlijk ook de vraag, wat wil je daarin zelf, wat zoek je daarin zelf.

Maar het is wel waar, we worden aan elkaar gegeven en ervaren we dat ook zo, wat betekent dat dan dat we aan elkaar gegeven zijn? Vandaar dat ik ook dat lied liet zingen Gz. 364 "Laat ons als Jezus' jong'ren nooit vergeten dat we tot een verbonden zijn en als broeders en zusters met elkander leven.

Wat betekent dit als we dan nog eens die verzen 10-12 langsgaan: In vs. 10 lezen we over iemand die ten val komt en dat iemand anders hem dan op de been helpt. Dat is wel iets wat goed past bij een gemeente van Christus. Iemand optillen niet letterlijk – dat kan ook nog – maar ook geestelijk. Iemand opbeuren die bemoediging nodig heeft. Het pastoraal omzien naar elkaar. En als ik dat zeg denk ik ook vanuit het geloof elkaar steunen. Net naar wat iemand nodig heeft.

En als we lezen over elkaar warmte geven, hoe mooi is het om een warme gemeente te zijn. Sommige mensen hebben het in zich om heel warm over te komen, voor anderen vraagt dat weer inspanning maar warme woorden doen goed. Dit ontbreekt allemaal niet in de gemeente daarvoor zeg ik het ook niet maar wel mooi om het vanuit het perspectief van het avondmaal ook te mogen zien vanavond.

Hebben wij die betrokkenheid op elkaar juist uit ook vanuit die gemeenschap die we vandaag ervaren. Die we met elkaar hebben in Christus.

En dat derde voorbeeld, samen sta je sterk tegen aanval. En ook deze uitleg gaat natuurlijk verder dan de tekst aanreikt maar we kunnen elkaar ook versterken tegen aanval op ons geloof van buitenaf of van binnenuit. Het samen-komen, het samen in gesprek zijn, het samen de lofzang gaande houden, het samen weer vieren vandaag kan daaraan bijdragen.

Deze invulling van het Avondmaal geeft ook meer perspectief aan deze verzen van Prediker. Meer perspectief dan Prediker zelf biedt. Zoals dat vaker is met Prediker. Bij hem is het toch zo, als je alleen bent en geen erfgenaam enz. dan heb je het niet getroffen. Dat is wel de tendens van dit gedeelte. En daarom mogen we vanavond ook een stapje verder gaan vanuit de viering van het Avondmaal.

En nog iets, wat ook opvalt in dit gedeelte is dat de focus van Prediker best wel gericht is op de vraag wat heb *ik* eraan. Waar heb ik er voor voordeel aan om samen te zijn. Het klinkt best wel modern, individualistisch. En misschien spreekt dat ons ook juist aan in zijn benadering en mensen in onze tijd en zit er ook iets goeds in. We hoeven ons ook niet alleen maar op te offeren in het leven. Tegelijk gaat het evangelie van Jezus verder dan de vraag wat brengt het mij. Ook in dat opzicht is het zinvol om bij deze verzen ook het perspectief van het Heilig Avondmaal in te brengen. In de gemeente zijn we niet alleen bezig met de vraag wat heb ik eraan.

Zinloosheid vanwege het alleen-zijn is eigenlijk het echte thema van de vz. 7-12 en dat is ook het thema dat dit gedeelte verbindt met de vz. 13-16.

Je zou denken het zijn heel verschillende gedeelten maar dat is een rode lijn die je tussen die beide gedeelten zou kunnen trekken.

Het tweede gedeelte gaat over een jongen van lage afkomst die in de gevangenis terecht komt maar vrijkomt en door zijn wijsheid aanspraak gaat doen voor de troon. Hij doet het beter, hij heeft betere inzichten dan een koning die zijn oren sluit voor goede raad. Dat is ook niet verstandig om dat te doen. Dan kun je je op een gegeven moment alleen nog met repressie handhaven wat we ook zien in onze tijd.

En die nieuwe idee-en van die jongen spreken het volk aan. Dat is wel iets van alle tijden ook van onze tijd. Dat je ziet dat geknaagd wordt aan de poten van de zittende macht. We zagen het in Wit Rusland tegenwoordig Belarus maar daar werd het met geweld neergeslagen, we zagen het in Rusland met Navalny maar we weten hoe het met hem is afgelopen, we zagen het in Turkije maar ook daar was de macht van Erdogan te groot, we zien het in de VS hoe Trump reageert op de nieuw gekozen burgemeester van New York hoe je daar verder ook over denkt.

En ook in ons land zien we wisseling van macht. Nu is de ster van Rob Jetten gerezen aan het politieke firmament.

En dan lezen we [16] “er kwam geen einde aan de stoet van zijn bewonderaars”. Dat is heel herkenbaar, deze moet het nu gaan doen, dit is de coming man, Wilders, Bontebal en nu juist Rob Jetten. Maar dan lezen we “maar later zal er niemand zijn die een goed woord voor hem overheeft”. Later, dat kan slaan op later in het leven van die jongen, het kan ook betekenen latere generaties kijken er heel anders naar. Dat zien we allebei gebeuren, wat dat laatste betreft wij kijken nu ook heel anders naar koningen van vroeger dan in hun eigen tijd. Zo hebben we ook een heel ander beeld van de zogenaamde zeehelden als bij voorbeeld Jan Pietersz Coen, die zijn toch wel een beetje van hun sokkel zijn gevallen en zijn meer voorbeelden te noemen.

Maar ook tijdens een regeringsperiode, niets is zo wispelturig als de gunst van het volk. Dat zagen we in de verkiezingstijd. Je zegt iets wat niet welgevallig is en je schiet naar beneden in de peilingen of juist andersom. Ja deze tekst sluit heel goed aan bij deze periode waarin we net verkiezingen achter de rug hebben.

De gunst van het volk die je kan maken of breken. We zien dat iedereen achter die jonge veelbelovende troonopvolger aanloopt zegt Prediker maar dan is het ook weer voorbij. En dan besluit hij met dat bekende refrein: “Je ziet, ook dit is niets dan lucht en najagen van wind”. Je kunt niet bouwen op het volk, het volk kan jou ook weer afschrijven.

En dat is de overeenkomst met dat eerste gedeelte, daar ging het om iemand die alleen was en geen zoon en broer heeft en hier lees je over iemand die uiteindelijk ook in een eenzame positie staat, tegenover het volk dat hem laat vallen als een baksteen en zo met lege handen komt te staan. Het leven is onzeker, het is onbestendig.

En de wijsheid helpt dus eindelijk ook niet maakt Prediker hiermee duidelijk. Anders dan in een boek als Spreuken. Het lot is hetzelfde, voor alles is immers een tijd zoals hij zei in hoofdstuk 3, een tijd om de gevierde man te zijn en een tijd dat je populariteit voorbij is.

Prediker is dus heel goed in het relativeren van dingen, van successen. En dat kan ons aanspreken. Daarom mag zijn stem ook gehoord worden. Zeker als we naar de politiek kijken en weleens moesten vaststellen, wat levert het allemaal op, wat heeft het allemaal gebracht en wat zal het allemaal weer brengen.

Maar het lijkt me niet wenselijk als we ons om die reden nergens meer voor inzetten. Zo hoop ik dat er nog steeds mensen zijn die ook vanuit hun geloof politiek zullen bedrijven. Jonge en oude wijze mensen om voor een tijd die God geeft van betekenis te zijn.

Amen.